

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Communication & Multimedia Design
(CMD)**

voltijd

De Haagse Hogeschool

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Communication & Multimedia Design (CMD)

voltijd

De Haagse Hogeschool

CROHO nr. 34092

Hobéon Certificering

Datum

31 januari 2019

Auditpanel

Drs. W.G. van Raaijen (voorzitter)

Ing. B.G.M. Olde Hampsink

Prof. dr. Ir. S.A.G. Wensveen

W.W.M.J. Hartogs, studentlid

Secretaris

H.R. van der Made

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	31
BIJLAGE I	Scoretabel	33
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	35
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	37
BIJLAGE IV	Overzicht auditpanel	39

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	De Haagse Hogeschool
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Communication & Multimedia Design
registratienummer croho	34092
domein/sector croho	Creative Technologies
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Science (BSc)
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	n.v.t.
locatie	Den Haag
varianten	Voltijd, ook in een Engelstalige variant (CMD-ES3)
joint programme	n.v.t.
onderwijstaal	Nederlands en Engels
datum audit / opleidingsbeoordeling	20 november 2018

2. SAMENVATTING

De hbo-bachelor Communication & Multimedia Design (CMD) van De Haagse Hogeschool is één van de negen CMD-bacheloropleidingen in Nederland. De CMD-opleidingen leiden op voor uiteenlopende functies in de creatieve sector. Afgestudeerden zijn ontwerpers van digitale interactieve middelen die creatief zijn in het bedenken van (technologische) oplossingen.

Onderwerp 1. Beoogde leerresultaten

De opleiding hanteert een zestal beoogde leeruitkomsten die zij ontleent aan het landelijke opleidings- en beroepsprofiel voor de CMD'er. Daarin zijn een heldere focus op onderzoek en internationalisering opgenomen. Zowel qua inhoud, beroepsoriëntatie als bachelorniveau voldoen de beoogde leerresultaten aan de vereisten. Validering is niet alleen in landelijk verband gebeurd, maar ook door inbreng van de eigen beroepenveldcommissie, waarmee de opleiding stelselmatig en intensief overlegt. De hogeschoolbrede profilering is zorgvuldig in het opleidingsprofiel tot uitdrukking gebracht.

Het panel vindt het opleidingsprofiel met de zes beoogde leeruitkomsten helder geformuleerd, richtinggevend voor het programma en – zeker voor wat betreft de eigen profilering – uitstekend boven de basiskwaliteit. Het beoordeelt Standaard 1 dan ook als **'goed'**.

Onderwerp 2. Programma

De relatie van de opleiding met het werkveld is sterk. Door de projecten en de stages die studenten uitvoeren ontwikkelen zij de juiste beroepsvaardigheden. Onderzoek en ontwerp gaan hand-in-hand; het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek zijn stevig in het curriculum verankerd. De sterke gerichtheid op de beheersing van professionele vaardigheden, het stimuleren van een onderzoekende houding bij de student en de uitstekende verwevenheid van onderzoek met het CMD-programma brengt het panel op standaard 2 tot het oordeel **'goed'**.

Het opleidingsprogramma is inhoudelijk dekkend voor de beoogde leerresultaten. De inhoud van de beide curricula is stevig en relevant, de ingezette literatuur passend voor een hbo-bachelor CMD. Internationalisering heeft de opleiding op overtuigende wijze vormgegeven. Zij stuurt daarbij ook op de uitwisseling en samenwerking tussen buitenlandse en Nederlandse studenten. Het aantal buitenlandse stages van Nederlandse studenten is substantieel. Het panel beoordeelt de inhoud van het programma, met name ook op het punt van wereldburgerschap, bovengemiddeld stevig en daarmee Standaard 3 als **'goed'**.

De door de opleiding ingezette werkvormen zijn congruent met de beoogde leerresultaten. De opleiding kan het eigen leerproces van de student nog versterken door bewust *'trial-and-error'* ervaringen in te bouwen. Het panel komt voor Standaard 4 tot het oordeel **'voldoende'**.

De opleiding hanteert heldere toelatingseisen voor beide varianten. Bij binnenkomst heeft de opleiding een scherp oog voor – het opheffen van – verschillen in kennis en vaardigheden. Het panel beoordeelt de aansluiting van de opleiding bij de kwalificaties van de instromende studenten als bovengemiddeld en daarmee Standaard 5 als **'goed'**.

Onderwerp 3. Personeel

Het docententeam is qua vakinhoud en omvang op orde. Een aandachtspunt vormt de expertise in technische vaardigheden. Onderzoek is stevig in het docententeam verankerd. Er is ruime aandacht voor professionalisering; het leren van elkaar wordt nadrukkelijk gestimuleerd en de onderlinge dialoog geëntameerd. Studenten waarderen hun docenten.

De overbelasting van het docententeam wordt op passende wijze bestreden. De samenwerking, kennisdeling en onderlinge afstemming tussen docenten in en tussen de semesterteams kan beter. Alles afwegend, komt het panel voor Standaard 6 tot het oordeel **'voldoende'**.

Onderwerp 4. Voorzieningen

De recent verbouwde onderwijsleeromgeving heeft veel mogelijkheden. De ruimten zijn modern ingericht en voorzien van alle benodigde (technische) faciliteiten. Studenten zijn er tevreden over, de docenten willen meer omsloten ruimten voor onderlinge gesprekken en/of activiteiten. De CMD-uitstraling mag sterker. Al met al beoordeelt het panel Standaard 7 als **'voldoende'**. Hoewel de opleiding op enkele punten nog verbeteringen kan doorvoeren, is het panel met name onder de indruk van het robuuste systeem van studiebegeleiding. De kwaliteit ervan staat duidelijk ten dienste van rendementsverbetering en ontstijgt overtuigend de basiskwaliteit, waardoor het panel voor Standaard 8 komt tot het oordeel **'goed'**.

Onderwerp 5. Kwaliteitszorg

De opleiding organiseert op effectieve wijze periodieke feedback bij alle betrokkenen. De evaluaties leveren concrete verbeteracties op die voortbouwen op de uitkomsten van eerdere evaluaties en die de realisatie van de beoogde leerresultaten ondersteunen. De opleiding communiceert met studenten over de uitkomsten en opvolging van evaluaties. Docenten voeren de regie over de evaluatiecyclus en benutten de uitkomsten voor hun eigen ontwikkeling. De opleiding heeft haar sterke en zwakke punten uitstekend in het vizier; er is daadwerkelijk sprake van een kwaliteitscultuur. Het panel beoordeelt Standaard 9 dan ook als **'goed'**.

Onderwerp 6. Toetsing

Het 'toetsgebouw' van de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit; het is zodanig ingericht dat het zorgt voor valide, betrouwbare en – voor studenten – leidt tot transparante toetsen. Met formatieve toetsen ondersteunt de opleiding het leerproces van de student. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt door de examencommissie voldoende gewaarborgd; deze kwaliteitsborging voldoet in de basis aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten, hoewel de opleiding nog nadrukkelijker dan nu het geval is, de dialoog zou moeten voeren over een consistente toepassing van de beoordelingscriteria/-rubrics bij het afstuderen. Het panel beoordeelt Standaard 10 dan ook als **'voldoende'**.

Onderwerp 7. Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding realiseert over de volle breedte het beoogde hbo-bachelorniveau voor alle leeruitkomsten. Het werkveld is te spreken over het niveau van de afgestudeerden. De creatieve dimensie in de eindwerkstukken kan sterker. Het panel beoordeelt Standaard 11 als **'voldoende'**.

Algemene conclusie:

Het panel heeft een stevige CMD-opleiding gezien die continu in ontwikkeling is. De docenten zijn hoog gekwalificeerd, gedreven en inhoudelijk stevig; hun professionaliseringsruimte is groot. Studenten vinden hun docenten benaderbaar en hulpvaardig. Overbelasting blijft een aandachtspunt, ook al vanwege de enorme intrinsieke gemotiveerdheid van het docententeam. De fysieke onderwijsleeromgeving is prettig, ook al kan de CMD-uitstraling krachtiger. De kwaliteitszorg en –borging gebeurt op degelijke wijze en leidt ertoe dat de opleiding goed zicht heeft op haar sterkten en zwakten. De toetsing gebeurt adequaat. De opleiding levert studenten af die voldoen aan de beoogde leerresultaten en goed landen in het werkveld.

Op grond van de beslisregels van de NVAO komt het panel met het oordeel 'goed' voor de standaarden 1, 2, 3, 5, 8, 9 en het oordeel 'voldoende' voor de standaarden 4, 6, 7, 10 en 11, tot het oordeel **'voldoende'** voor de opleiding als geheel.

Het panel adviseert de NVAO om de voltijdse hbo-bacheloropleiding Communication & Multimedia Design opnieuw te accrediteren voor een periode van zes (6) jaar.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter van het panel, de heer drs. W.G. van Raaijen te Den Haag op 31 januari 2019.

3. INLEIDING

De opleiding wordt beoordeeld in clusterverband, waarvan negen CMD-bacheloropleidingen deel uitmaken. De Haagse CMD-opleiding, die ongeveer 750 studenten telt, is aangesloten bij het INCMD, het landelijk overleg van CMD-opleidingen.

De opleiding CMD maakt samen met de Bachelor HBO-ICT deel uit van de Faculteit IT & Design van De Haagse Hogeschool.

Hogeschoolprofiel

De Haagse Hogeschool is met meer dan 25.000 studenten een middelgrote hogeschool. Zij hanteert voor al het door haar verzorgde onderwijs drie uitgangspunten: (i) het onderwijs dient activerend, uitdagend en studeerbaar te zijn, (ii) het onderwijs kenmerkt zich door inclusiviteit en (iii) elke afgestudeerde verlaat De Haagse Hogeschool als wereldburger. Deze uitgangspunten hebben een rol gespeeld bij de inrichting en didactiek van de opleiding CMD.

Profiel van de opleiding

CMD is het vakgebied waarin digitale interacties worden ontworpen die impact hebben op bijna alle aspecten van het dagelijkse leven. Designers ontwikkelen ideeën en ontwerpen concepten voor interactieve producten en toepassingen voor allerlei apparaten, zoals smartphones, tablets, laptops en smartwatches.

Naast gebruiksvriendelijkheid (usability) en gebruikerservaring (user experience) zijn er nog andere aandachtsgebieden in het CMD-domein: techniek, visueel ontwerp, marketing, communicatie en psychologie van interacties. CMD van De Haagse Hogeschool biedt een breed design spectrum in één opleiding met twee varianten. De ene variant legt de focus op Interaction Design (IxD), waarbij het creëren van een vakkundig ontwerp voor een digitale interactie centraal staat. De andere is meer gefocust op User Experience Design (UXD), waarbij het gaat om het ontwerpen van een interactieve beleving. Het programma van UXD is gericht op internationale studenten en kent een driejarig Engelstalig programma. Deze variant is gestart in 2016, heeft 70 studenten en levert in 2019 haar eerste afgestudeerden af. Studenten in beide varianten/stromen ontvangen hetzelfde getuigschrift.

Opvolging vorige accreditatieaudit

De vorige visitatie vond plaats in 2011. De belangrijkste aanbevelingen uit deze visitatie zijn hierna beschreven en voorzien van de genomen maatregelen.

Aanbeveling	Opvolging
<i>Laat de examencommissie haar eigenstandige, bewakende rol ontwikkelen met betrekking tot de inhoudelijke kwaliteit van toetsen en afstuderen.</i>	De positie van de examencommissie heeft de opleiding in lijn met de landelijke ontwikkelingen en de (gewijzigde) WHW versterkt.
<i>Laat de lectoraten meer bijdragen aan het versterken van de theoretische component van de Body of Knowledge (BoK) en van de kennis van methodologie van onderzoek.</i>	Vanwege het grote verloop van lectoren staat dit onderwerp nog op de ontwikkelagenda van de opleiding.
<i>Maak de opleidingscommissie meer bekend onder startende studenten.</i>	Studieloopbaanbegeleiders (slb'ers) wijzen studenten expliciet op de rol van de opleidingscommissie. Daarnaast is er ook de Studentenraad, die de opleidingscommissie adviseert.
<i>De gegevens over de studiebelasting bieden de mogelijkheid om de studie te verzwaren.</i>	Met name in de propedeuse heeft verzwaring plaatsgevonden.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving. De uitgangspunten voor de inrichting van de opleiding passen bij de onderwijsvisie en het profiel van de instelling. De beoogde leerresultaten worden periodiek geëvalueerd.

Bevindingen

De opleiding leidt op voor uiteenlopende functies in de creatieve sector. Deze sector groeit snel en bestaat niet alleen uit ontwerp bureaus waar designers werkzaam zijn, maar ook uit bijvoorbeeld creatieve afdelingen in het bedrijfsleven, hoger onderwijsinstellingen, onderzoekscentra en de overheid.

De opleiding beoogt CMD-ontwerpers van digitale interactieve middelen op te leiden die rekening houden met gebruiksvriendelijkheid en gebruikersbeleving. Zij zijn zich bewust van de betekenis en impact van technologie op het dagelijks leven van gebruikers en andere (indirecte) belanghebbenden. Zij moeten creatief zijn in het bedenken van oplossingen en in staat zijn om met nieuwe, prikkelende ideeën te komen die concreet en toepasbaar zijn.

Afgestudeerden komen grotendeels terecht in de creatieve sector met functietitels als: *'visual interface designer, interaction designers, service designer, projectmanager usability researcher, Ux designer, social designer, front-end developer of online marketeer.*

De beoogde leerresultaten van het programma, die voor beide varianten hetzelfde zijn, omvatten zes competenties, die zijn ontleend aan het landelijk afgestemde en gevalideerde beroeps- en opleidingsprofiel. Vier van de competenties zijn gericht op de kernactiviteiten in de ontwerpcyclus, twee zijn (hbo-)generiek van aard. Zij zijn als volgt geformuleerd:

Competentie	Omschrijving
1. onderzoeken, vertalen, definiëren	Opzetten en uitvoeren van onderzoek in een ontwerpproces om <i>user needs</i> , doelstellingen van de opdrachtgever, gebruikscontext en kansen die de technologie biedt te verkennen. Interpreteren van bevindingen en het trekken van conclusies. Identificeren van ontwerpprincipes en ontwerpuitdagingen.
2. conceptualiseren	Creëren van concepten die beantwoorden aan de ontwerpuitdagingen en die waarde hebben voor gebruikers, de opdrachtgever en de maatschappij. Inzetten van (<i>user centred</i>) ontwerpmethoden en creativiteit in het genereren van diverse ideeën.
3. visualiseren en prototypen	Creëren van visualisaties en artefacten in het proces van genereren en communiceren van ideeën. Creëren van prototypes die verschijning, functionaliteit, gedrag en <i>user interaction</i> communiceren.
4. evalueren en valideren	Testen, evalueren en valideren van ontwerpen en prototypes om inzicht te verwerven in user interacties en ervaringen van gebruikers. Vaststellen in hoeverre <i>user needs</i> zijn vervuld en doelen behaald.

Competentie	Omschrijving
5. plannen en samenwerken	Individueel werk en werk in teamverband plannen. Samenwerken in (internationale) teams, organisaties, netwerken en gemeenschappen. Een beeld vormen van de eigen rol in een ontwerpteam of project. Effectief en overtuigend communiceren en het overbrengen van werk en ideeën op een inspirerende manier.
6. reflecteren	Reflecteren op eigen werk en houding. De ethische, culturele en maatschappelijke implicaties van eigen werk verantwoorden. Reflecteren op technologie en maatschappij en de onderlinge verhouding daartussen.

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding op hbo-bachelorniveau is nadrukkelijk opgenomen in de eerste eindcompetentie van het programma; de internationale dimensie is vertegenwoordigd in de vijfde competentie (plannen en samenwerken), die het vermogen tot internationaal samenwerken expliciteert. Een terechte focus, omdat CMD bij uitstek een internationaal georiënteerd vakgebied betreft. Deze focus sluit bovendien aan bij de zogenoemde WIN-thema's (Wereldburgerschap, Internationalisering en Netwerken) waarmee De Haagse Hogeschool zich hogeschoolbreed profileert.

Karakteristiek voor wereldburgerschap beschouwt de hogeschool, en daarmee de opleiding, een nieuwsgierige, kritisch-analytische en onderzoekende houding (competentie 1), alsook het kunnen handelen vanuit rechtvaardigheid en integriteit; dit laatste wordt geïmpliceerd door competentie 6.

Het panel heeft als onderdeel van de audit gesproken met leden van de beroepenveldcommissie (BVC) van de opleiding, die uit tien leden bestaat, alsook notulen van haar bijeenkomsten ingezien, en vastgesteld dat de opleiding de beschikking heeft over een actieve inbreng vanuit het werkveld en een BVC waarmee zij belangrijke vraagstukken (waaronder de beoogde leeruitkomsten) rondom de opleiding intensief bespreekt.

Weging en Oordeel

De opleiding hanteert een zestal beoogde leeruitkomsten die zij ontleent aan het landelijke opleidings- en beroepsprofiel voor de CMD'er. Daarin zijn een heldere focus op onderzoek en internationalisering opgenomen. Zowel qua inhoud, beroepsoriëntatie als bachelorniveau voldoen de beoogde leerresultaten aan de vereisten. Validering is niet alleen in landelijk verband gebeurd, maar ook door inbreng van de eigen beroepenveldcommissie, waarmee de opleiding stelselmatig en intensief overlegt. De hogeschoolbrede profilering is zorgvuldig in het opleidingsprofiel tot uitdrukking gebracht.

Het panel vindt het opleidingsprofiel met de zes beoogde leeruitkomsten helder geformuleerd, richtinggevend voor het programma en – zeker voor wat betreft de eigen profilering – uitsteken boven de basiskwaliteit. Het beoordeelt Standaard 1 dan ook als **'goed'**.

4.2. Programma

Standaard 2: Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Toelichting NVAO: Het programma sluit aan bij de actuele (internationale) ontwikkelingen, eisen en verwachtingen in het beroepenveld en in het vakgebied. Academische vaardigheden en/of onderzoeks- en/of beroepsgerichte competenties krijgen invulling op een wijze die past bij de oriëntatie en het niveau van de opleiding.

Bevindingen

Professionele vaardigheden

Om de beroepsvaardigheden die de CMD'er nodig heeft in het beroepenveld gestructureerd aan bod te laten komen, hanteert de opleiding een negental domeinen die de CMD'er nodig heeft voor zijn beroepsuitoefening en die richtinggevend zijn voor het programma. Deze domeinen zijn: (i) Human-computer interaction; (ii) Experience; (iii) Research; (iv) Design; (v) Prototyping; (vi) Information Technology; (vii) Reflectie op Media Technologie en Maatschappij; (viii) Communicatiewetenschap en (ix) Marketing.

CMD, zo is het panel gebleken, onderhoudt een sterke band met de beroepspraktijk. Niet alleen is het werkveld betrokken bij de ontwikkeling van het curriculum, maar ook bij de uitvoering en evaluatie ervan. Het werkveld, zo blijkt ook uit het gesprek dat het panel met enkele vertegenwoordigers voerde, benadert de opleiding regelmatig voor samenwerking. En net als andere werkveldvertegenwoordigers, treden de leden van de eigen beroepenveldcommissie (BVC) regelmatig op als gastdocent, jurylid of opdrachtgever. Docenten, en ook studenten, bezoeken de organisaties waar de BVC-leden werkzaam zijn met enige regelmaat.

De beroepsgerichtheid van het programma is vooral zichtbaar in de projecten. Deze projecten zijn gericht op de beroepspraktijk en hebben bijna altijd één of meer externe opdrachtgevers. Het werkveld geeft daarbij feedback op (deel) resultaten van projecten vanuit het perspectief van het bedrijfsleven, bijvoorbeeld door plaats te nemen in de vakjury voor het laatste project van het eerste jaar, *Designing for Online Presence*. Opdrachtgevers, zo bleek het panel, zijn doorgaans tevreden met de resultaten die de studenten opleveren.

Stage en afstuderen vinden altijd plaats in het werkveld óf in nauwe verbinding met het werkveld, bijvoorbeeld bij een lectoraat. Als voorbeelden van opdrachtgevers noemt de opleiding: Tomtom, Coolblue en de Gemeente Den Haag. Bij elke beoordeling van het afstuderen zijn extern geëngageerden uit het werkveld en bedrijfsmentoren betrokken. Alumni leveren een actieve bijdrage aan de opleiding, bijvoorbeeld bij stage- en afstudeerprojecten, of als geëngageerde bij afstudeerzittingen. De opleiding vindt dat de wisselwerking met haar alumni nog sterker kan en heeft een functionaris aangesteld om dit te bewerkstelligen. Het panel is hier positief over.

Studenten, zo bleek ook tijdens de audit, nemen structureel deel aan activiteiten in het werkveld, zoals de Dutch Design Week, excursies en ontwerpwedstrijden. In een aantal onderdelen van het curriculum is deelname van de student aan dergelijke activiteiten opgenomen. De studenten, blijkt uit evaluaties, waarderen de externe opdrachtgevers bij hun projecten.

Onderzoek

Logisch is dat binnen een CMD-opleiding onderzoek en ontwerp sterk met elkaar zijn verweven. Het panel waardeert het dat de opleiding inzet op 'hands-on' ervaring met onderzoek, programmeren en prototyping. Het curriculum moet de ontwikkeling van een onderzoekende houding bij de student stimuleren. In het UXD-curriculum wordt onderzoek nog sterker aangezet dan in de IxD-variant, met name ook om de aansluiting op een Masterprogramma te bewerkstelligen.

In 2017 zijn, afgeleid van UXD, in de IxD-variant nieuwe onderzoekvakken geïntroduceerd. Zo daagt het vak *Creative Research* studenten uit om tot verrassende inzichten over een zelfgekozen doelgroep te komen. Zij benutten daartoe hun nieuwsgierigheid om creatieve onderzoeksvormen te ontwikkelen. In beide varianten worden opdrachten vanuit het onderzoek in de hogeschool op verschillende manieren ingezet. Ten tijde van de audit experimenteert de opleiding met een directe koppeling van onderwijsprojecten aan lopend onderzoek, waarmee de relatie tussen lectoraten en onderwijs wordt versterkt. Het panel vindt dit een goede zaak. Ook in de projecten H (Service Design) en I (Autonomous design) is de aandacht voor onderzoek versterkt.

Tijdens het auditprogramma toonde de opleiding aan het panel in het onderdeel 'Proef CMD' op overtuigende wijze hoe zij een stevige relatie bewerkstelligt tussen onderwijs, onderzoek en werkveld. Zo'n 80 studenten van zowel IxD als UXD hebben tussen 2016 en 2018 op uiteenlopende manieren geparticipeerd in lectoraatsonderzoek.

Literatuur

De opleiding hanteert een mix van relevante vakliteratuur, studieboeken en online bronmateriaal, zoals Lynda.com. Veel van dit studiemateriaal is in het Engels. Het panel vindt de literatuurlijst van de opleiding goed aansluiten bij het bachelorniveau en voldoende vakspecifiek.

Weging en Oordeel

De opleiding onderhoudt bovengemiddeld sterke banden met het werkveld. Door samenwerking wordt de praktijk de opleiding in gehaald én gaan studenten en docenten ook de praktijk in. Door de projecten en de stages die studenten uitvoeren ontwikkelen zij de juiste beroepsvaardigheden. Onderzoek en ontwerp gaan hand-in-hand; het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek zijn stevig in het curriculum verankerd; de focus op onderzoek is helder en passend voor een hbo-bachelor, de wisselwerking tussen lectoraten en het onderwijs is goed ontwikkeld.

De sterke gerichtheid op de beheersing van professionele vaardigheden, het stimuleren van een onderzoekende houding bij de student en de uitstekende verwevenheid van onderzoek met het CMD-programma brengt het panel op deze standaard tot het oordeel '**goed**'.

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Toelichting NVAO: De leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.

Bevindingen

Interaction Design (IxD) en *User Experience Design (UXD)* zijn basisfuncties bij het ontwerpen van interactieve digitale toepassingen. De IxD'er richt zich meer op (bruikbaarheid van) de interface, dat is het deel van de toepassing dat voor de gebruiker zichtbaar is, terwijl de UXD'er meer oog heeft voor de beleving en de impact van ontwerpen. Tussen de opleidingsvarianten bestaan inhoudelijke accentverschillen. Vrijwel alle onderwerpen, kennis en tools komen in beide varianten aan de orde, maar het belang, de aandacht en de aanpak verschilt. Zo ligt bij IxD de nadruk op gebruiksonderzoek, bij UXD op gebruikersonderzoek.

IxD

In de vierjarige Nederlandstalige IxD variant ligt in het eerste jaar de nadruk op het ontwerp van gebruiksvriendelijke websites met als focus de gebruikers. Vakken zijn onder meer interaction design, visual design, onderzoekvaardigheden en technische vakken over HTML/CSS en Javascript. In jaar 2 ligt de focus op verbreding van gebruiksvriendelijkheid, met name bruikbaarheid en beleving. Ook komt het communiceren met opdrachtgevers aan de orde. Het jaar wordt afgesloten met een technisch project waarbij de focus ligt op techniek, zelfstandig samenwerken, design thinking en prototyping. In het derde jaar is er ruimte voor maatschappelijke en ethische implicaties van een ontwerp. Studenten lopen eerst een half jaar stage in een bedrijf waarin zij óf een opdracht uitvoeren óf meelopen met het werk binnen een bedrijf. In de tweede helft van het derde jaar hebben studenten de ruimte om minoren te kiezen. In het laatste jaar staat de maatschappelijke context centraal en de verantwoordelijkheid die een ontwerper heeft aspecten als ethiek en duurzaamheid. De meeste studenten voeren daarna hun afstudeerproject uit in een externe organisatie, veelal bij een ontwerp bureau, ICT-bedrijf of ICT-, ontwerp- of communicatie-afdeling van een bedrijf. Bovenstaande figuur geeft het IxD-programma schematisch weer.

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar 1	Project A – Understanding People Introduction IxD Web Technologies Visual Communication 1	Project B – Look & Listen, Create Concepts The User & The System Introduction to Programming Visual Communication 2	Project C – Design Details, Realise Patterns of Interaction User Research Intercultural Communication	Project D – Designing for Online Presence Creative Research Media in the Society
	P-portfolio			
	SLB per student			
Jaar 2	Project E – Usable Design Psychology of Interaction Design Usability Measuring & Testing IxD & Technology 1	Minor	Project F – Context-Aware Design Media Theory IxD & Technology 2 Marketing	Project G – Designing for Communities User Experience HCI Technologies
Jaar 3	Stage		Minorruimte	
Jaar 4	Project H – Service Design Information Visualisation Design Methods	Project I – Autonomous Design Design Project Design Elective	Afstuderen	Afstuderen

UXD

De Engelstalige driejarige variant voor studenten met een vwo-diploma of een internationale equivalent daarvan, focust op productbeleving en de betekenis die het creëren van een beleving heeft voor de gebruiker. In de UXD-variant worden in het eerste jaar de basisvaardigheden en –competenties aangeleerd om voor individuele gebruikers de User experience te ontwerpen. De focus ligt op het goed begrijpen van de gebruiker (intimate design).

Studenten volgen vakken over onderzoeksmethode en -technieken, psychologie, ontwerpvaardigheden (bedenken van concepten en het ontwerpen van prototypen), ontwerpwaarden, verleiding en programmeren. Studenten hebben in de eerste helft van het tweede jaar de keuze uit minoren, (internationale) uitwisseling of stagelopen. In de tweede helft van het tweede jaar worden de onderzoek-vaardigheden, de kennis van UX in bedrijven, programmeren en het maken van prototypes verdiept. Ook is er een project van 15 weken met het thema 'designing for shared spaces', waarin concepten als 'Internet of Things' en 'Service Design' samengebracht worden. In het laatste jaar wordt de maatschappelijke impact van technologie en UX behandeld. Het project in dit semester gaat over gebruikerservaring op gemeentelijk of maatschappelijk niveau. Er zijn ten tijde van de audit nog geen afgestudeerden; het afstuderen wil de opleiding vormgeven op basis van de ervaringen met het afstuderen binnen de IxD-variant. De volgende figuur toont het programma van UxD in schema:

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar 1	Introduction to UX Research for Design I Design and Creativity Skills Lab Interaction Design I Research for Design II Psychology of Experience Project Bespoke Design		Interaction Design II Programming Building Engaging Prototypes Project Design for Emotion Digital Playground Values in Design Persuasive Experiences Project Research and Design	
	Study and Career			
Jaar 2	Internship/minor		Project Studio I Research Toolbox UX in Business HCI Technologies Experience Lab a	
Jaar 3	Project Studio II Design & Creativity Toolbox UX & Technology Thinking Toolbox UX & People Experience Lab b		Graduation Project	

In de gehele opleiding staat Human-Centred Design (HCD) centraal. Hierbij zijn de behoeften van mensen en de gebruiksvriendelijkheid van het ontwerp - de *usability* - essentieel. Dit geldt ook voor de beleving van het gebruik - de *experience* - en hoe het ontwerp betekenisvol kan zijn voor mensen. Het ontwerptraject ontwikkelt het vermogen van de student om waarde voor de gebruiker te creëren op basis van een (nieuwe) technologie, een creatief idee of de articulatie van een vraag.

De inhoud van het curriculum is, met als uitgangspunt de HCD-benadering, gemodelleerd naar het proces dat doorlopen wordt bij

het ontwerpen van een digitale interactieve toepassing. Studenten komen gedurende het programma in aanraking met diverse ontwerpmethoden. Binnen deze ontwerpmethoden is een aantal kernactiviteiten te herkennen op basis waarvan de eerste vier competenties zijn gedefinieerd. Dit zijn: (i) onderzoeken, vertalen en definiëren, (ii) conceptualiseren, (iii) visualiseren en prototypen, (iv) evalueren en valideren. Daarnaast ontwikkelt de student door de gehele opleiding de meer generieke competenties (v) plannen en samenwerken en (vi) reflecteren.

Aan de hand van competentiematrices heeft de opleiding inzichtelijk gemaakt waar – en op welk niveau – de zes competenties in de curricula aan bod komen. Het panel heeft in aansluiting hierop een steekproef van cursusbeschrijvingen bestudeerd, waarin de leerdoelen staan vermeld. De relatie tussen de leerdoelen en de zes beoogde eindcompetenties is duidelijk. Er is sprake van een dekkende vertaling van de beoogde leeruitkomsten naar de inhoud van het programma.

Internationalisering

Omdat het vakgebied van CMD per definitie internationaal is georiënteerd, werkt de opleiding aan het ontwikkelen van duurzame relaties met partneropleidingen in Europa. Dit lijkt profijtelijke te zijn voor beide opleidingsvarianten.

Zo stelt het panel vast dat de opleiding succesvol is in het binnenhalen van internationale studenten. IxD biedt daartoe in het derde jaar een internationaal semester aan, waarin ca. vijftientig buitenlandse studenten deelnemen samen met Nederlandse derde- en vierdejaars IxD-studenten.

Tegelijkertijd vindt de opleiding dat meer eigen CMD-studenten een semester in het buitenland zouden moeten volgen. De opleiding heeft hierover recent de informatievoorziening verbeterd en ervoor gezorgd dat de examencommissie het proces voor het volgen van onderwijs in het buitenland vereenvoudigt. Wel vond het afgelopen jaar ca. dertig procent van de stages in het buitenland plaats.

Het panel heeft voorts waargenomen dat het internationale karakter van de Engelstalige UXD uitstraalt naar IxD. Dit gebeurt onder andere doordat de tweedejaars van beide varianten samen het vak Human Computer Interaction (HCI) doorlopen. Bij UXD is er in het vak *Intercultural Skills* aandacht voor de ontwikkeling van effectieve communicatievaardigheden in complexe multiculturele omgevingen. Bij IxD is er het vak *Intercultural Communication* met aandacht voor de betekenis van cultuur en identiteit voor de *interaction designer*. Ook binnen de *Design Electives* is er aandacht voor wereldburgerschap. De studenten voelen zich, desgevraagd, gestimuleerd om internationale ervaring op te doen. Het panel waardeert de inspanningen van de opleiding om het belang van internationalisering onder de aandacht van haar studenten te brengen.

Uit het gesprek dat het panel met docenten voerde, bleek dat zij geregeld internationale partnerinstellingen bezoeken. Dat gebeurt o.a. in Groot-Brittannië, Finland, China, België en Duitsland. Ook gaan docenten en studenten naar *International weeks* in Kiel en Tampere en naar festivals als het *Video mapping festival* in Lille.

Weging en Oordeel

De opleiding heeft voor beide varianten de leerresultaten inhoudelijk adequaat en op een dekkende wijze vertaald naar de leerdoelen van alle studieonderdelen. De inhoud van de beide curricula is stevig en relevant, de ingezette literatuur passend voor een hbo-bachelor CMD. Internationalisering als inhoudelijke component van het programma heeft de opleiding op overtuigende wijze vormgegeven. Zij stuurt daarbij ook op de uitwisseling en samenwerking tussen buitenlandse en Nederlandse studenten. Het aantal Nederlandse studenten dat onderwijsperiodes in het buitenland volgt, kan – zo vindt ook de opleiding – nog worden vergroot, maar het aantal buitenlandse stages van Nederlandse studenten is substantieel. Het panel beoordeelt de inhoud van het programma, met name ook op het punt van wereldburgerschap, bovengemiddeld stevig en daarmee Standaard 3 als **'goed'**.

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Toelichting NVAO: De vormgeving van het programma draagt bij aan de realisatie van de beoogde leerresultaten. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten een actieve rol nemen in de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*). De inrichting van de leeromgeving past bij de onderwijsvisie van de instelling.

Bevindingen

Het programma van CMD wordt omgezet van vier kwartalen naar twee semesters per jaar. Bij de UXD-variant is dit al volledig doorgevoerd. Recent heeft de opleiding de propedeuse meer gericht op de 'beleving van de studenten'. Daarbij gaat het er vooral om dat uitdaging, succeservaring, studieritme, groei en toetsing op een motiverende wijze een plaats krijgen. Het panel vindt dit een goede stap in een poging het propedeuserendement te verhogen. Doordat het eerstejaarsprogramma in de achterliggende jaren is verzaamd en het accent sterk is komen te liggen op de selecterende functie van de propedeuse, loopt het propedeuserendement (te) sterk terug. De opleiding heeft gesignaleerd dat studenten met name studievaardigheden ontberen, maar ook dat vakken elkaar 'beconcurrerden' in aandacht. De opleiding schenkt nu, zo merken de eerstejaarstudenten, aandacht aan dit aspect van studeerbaarheid.

In de programmering van de derdejaarsprojecten van IxD maakt de opleiding de planning meer flexibel. De projecten kunnen daardoor afgestemd worden op het aanbod van stages en de wensen van de student voor een internationale stage- of onderwijservaring. Ook worden de minoren in het vierde jaar omgewisseld met het major semester in het derde jaar, zodat dit derdejaarssemester beter aansluit bij en voorbereidt op het afstuderen. Het panel vindt deze interventies zinvol, met name ook omdat het programma daardoor meer mogelijkheden biedt aan studenten om het programma – en daarmee hun eigen leerproces – een (internationale) inkleuring te geven.

De opleiding rekent het 'samen werken' en 'samen leren' tot het fundament van het curriculum. Projecten zijn dan ook binnen beide opleidingsvarianten – naast de gebruikelijke hoor- en werkcolleges, en workshops – een belangrijke werkvorm. Het panel vindt dit passend voor de realisatie van de beoogde leerresultaten en in lijn met de onderwijsvisie van De Haagse Hogeschool die beoogt dat opleidingen (i) activerend, uitdagend en studeerbaar onderwijs verzorgen, (ii) inclusiviteit bewerkstelligen en (iii) wereldburgers opleiden.

CMD, zo is het panel duidelijk geworden, biedt een kleinschalige leeromgeving die leren van en met elkaar stimuleert. Wel benoemen studenten met wie het panel sprak, nog een serieus te nemen aandachtspunt: zij vinden hier en daar het onderwijs/de projecten te gestructureerd en te weinig mogelijkheden bieden tot het maken (en dus leren) van fouten.

Bij UXD is er vanwege de diversiteit van de internationale instroom extra aandacht voor community building. De studiereis in het eerste jaar en meet-ups tussen eerste- en ouderejaars studenten moeten hiervoor zorgen. '*School is accommodating community building really well,*' aldus een van de buitenlandse studenten.

Weging en Oordeel

De door de opleiding ingezette werkvormen sluiten goed aan op de beoogde leerresultaten van de CMD-bachelor, de HHS-onderwijsvisie en de gerichtheid op samenwerking. De opleiding kan in haar vormgeving nog meer aandacht besteden aan '*trail-and-error*' ervaringen van haar studenten; dit ook ter bevordering van het eigen leerproces. Alles afwegend komt het panel voor Standaard 4 tot het oordeel '**voldoende**'.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde leerresultaten.

Bevindingen

Studenten stromen bij de opleiding CMD in met een mbo-, havo-, vwo- of buitenlands diploma. Voor instroom gelden – zoals gesteld in de OER – geen specifieke eisen aan het profiel of de richting. Binnen IxD start het grootste deel van de studenten na het behalen van een havo-diploma dat de meesten in Nederland en enkelen in overzeese gebieden gehaald hebben. Iets minder dan de helft stroomt in met een mbo-diploma en daarnaast is er een handvol studenten die start na het behalen van een vwo-diploma.

Binnen UXD komt het overgrote deel van de studenten binnen met een buitenlands diploma dat gelijk is aan het vwo-niveau en een kleine 12 procent met een Nederlands vwo-diploma.

Taalvaardigheid

De opleiding vindt taalvaardigheid voor de CMD'er van groot belang. Dat geldt voor het bestuderen van de vakliteratuur, het beargumenteren van ontwerpkeuzes en het adviseren binnen projecten. Bij IxD is het instroomniveau van het Nederlands op het niveau van het eindexamen havo (B2). Binnen de opleiding wordt dit naar het C1-niveau getild. Binnen UXD wordt Engels als voertaal gebruikt; studenten die in deze variant instromen moeten over een vwo-uitstroomniveau in Engels (C1) beschikken. De opleiding beoordeelt de studenten hierop bij aanvang van de studie. Uit het gesprek dat (een deel van) het panel met studenten uit de UXD-variant voerde bleek een adequate tot zeer goede beheersing van de Engelse taal.

Binding

Door de diverse opleidingsachtergronden is er verschil in o.a. voorkennis, studievaardigheden en omgang. Studenten worden daarom individueel begeleid door een studieloopbaanbegeleider /coach (zie ook Standaard 8). De studenten worden ingedeeld in klassen met veel dezelfde docenten waardoor studenten en docenten elkaar leren kennen en zij zich thuisvoelen bij de opleiding. Dat dit werkt, blijkt o.a. uit de zogenoemde 100-dagen enquête (2017) waarin de vragen 'Mijn docenten weten wie ik ben' en 'Ik voel mij thuis bij de opleiding' hoog scoren. Dat geldt evenzeer voor vragen over de aansluiting van de opleiding bij eigen capaciteiten en vaardigheden. De studenten met wie het panel sprak vinden dat de opleiding heel alert is op niveauverschillen bij instroom en dat zij veel doet aan sociale binding tussen studenten, met name in de eerste fase van de studie.

In de NSE van 2018 scoort de opleiding ten aanzien van 'De aansluiting van je opleiding bij je vooropleiding' een 3,19 voor IxD en een 3,62 voor UXD.

Weging en Oordeel

De opleiding hanteert heldere toelatingseisen, vastgelegd in haar OER en afgestemd op ieder van de varianten. Zij investeert daarnaast substantieel in de 'landing' van studenten in de propedeuse, waarbij zij een scherp oog heeft voor – het opheffen van – verschillen in kennis en vaardigheden. Het panel beoordeelt de aansluiting van de opleiding bij de kwalificaties van de instromende studenten als bovengemiddeld en daarmee Standaard 5 als '**goed**'.

4.3. Personeel

Standaard 6: Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Toelichting NVAO: De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen. Het personeelsbeleid draagt daar aan bij. Er is voldoende personeel beschikbaar om de opleiding te verzorgen en de studenten te begeleiden.

Bevindingen

Het docententeam van de opleiding kent een grote diversiteit aan creatieve achtergronden en opleidingen: er zijn muzikanten, kunstschilders, theatermakers, technische mensen en onderzoekers in het team.

Er zijn 44 medewerkers: 23 docenten, 2 teamleiders/hogeschooldocenten, 10 hogeschool-docenten, 2 hogeschoolhoofddocenten, 2 senior-praktijkinstructeurs, 1 instructeur technische vaardigheden en 1 opleidingsmanager, die het team aanstuurt. Bijna 80 procent beschikt over een master, 20 procent van hen is gepromoveerd of ermee bezig. De docent-studentratio is 1:22. Het docententeam, zo vindt het panel, is in omvang toereikend om het onderwijs uit te voeren.

Bij het aannemen van nieuwe docenten selecteert de opleiding niet alleen op vakinhoudelijke bekwaamheid maar vooral ook op didactische vaardigheden. De sollicitatieprocedure impliceert dan ook een proefles. Het team heeft te maken met een relatief hoog percentage – soms ook werkgerelateerd – ziekteverzuim (9 procent). Het panel vindt dit een stevig aandachtspunt, temeer ook de docenten in het Medewerkerstevredenheidsonderzoek (Kompas) van de hogeschool aangeven de werkdruk en piekbelasting hoog te vinden. Het management is zich ervan bewust dat er sprake is van overbelasting en dat hieraan iets moet gebeuren. Een thuisbasis in een semesterteam, het rooster-technisch faciliteren van onderlinge samenwerking en het spreiden van toetsen, zijn de interventies die het management daartoe inzet. Het panel is positief over deze maatregelen, maar vindt dat het management in dezen de vinger stevig aan de pols moet houden. Vooral nog, zo blijkt, kan de opleiding het ziekteverzuim ondervangen met ZZP-docenten.

De vakdeskundigheid van docenten met betrekking tot de verschillende onderdelen binnen de opleiding (IxD, UXD en onderzoek) is, zo toont ook het overzicht van docenten, goed op orde. Het team heeft bovendien deskundigheid op het gebied van communicatieve vaardigheden, marketing en psychologie in huis. Op het terrein van technische vaardigheden (HTML/ CSS, Javascript) wordt de interne capaciteit van buitenaf aangevuld; het panel vindt dat een CMD-opleiding deze expertise feitelijk binnen haar vaste team zou moeten hebben.

De verbinding van docenten met de beroepspraktijk is op orde. Om feeling te houden met actuele ontwikkelingen in het werkveld bezoeken docenten geregeld (internationale) conferenties (onder meer CHI, TEI, SXSW) en participeren ze in (inter)nationale activiteiten gerelateerd aan zowel onderzoek als onderwijs (bijvoorbeeld NIOC, Chi Nederland).

Teamontwikkeling

De opleiding vindt teamontwikkeling, terecht, belangrijk. Als recent voorbeeld hiervan noemt zij het gezamenlijk formuleren van de Onderwijsvisie in 2017. In diverse rondes en met behulp van tekenaars hebben alle docenten bijgedragen aan het concept. Een deel van de collega's (coördinatoren en teamleiders) heeft in relatie tot teamontwikkeling de leergang Verbindend Veranderen gevolgd. Samenwerking en de onderlinge afstemming, zo bleek ook tijdens de audit, blijft een aandachtspunt, vooral omdat binnen de nieuwe semesterteams uiteenlopende werkstijlen en opvattingen tussen ontwerpers uit de praktijk en theoriëdocenten bij elkaar gebracht moeten worden.

De afgelopen jaren hebben meerdere collega's een master of andere scholing gevolgd en zijn collega's naar internationale conferenties geweest of op bezoek gegaan bij een van de internationale partners.

Een aspect van teamontwikkeling zijn ook de zogenoemde 'klassenbesprekingen' door docenten, waarin zij – vaak op basis van evaluaties – met elkaar hun vraagstukken en successen bespreken. Soms komt hierin de behoefte van enkele docenten naar voren om feedback te krijgen op hun (didactisch) handelen. De opleiding faciliteert dan dat docenten gebruik kunnen maken van coaching op het gebied van didactiek (micro-teaching). Ook stimuleren docenten elkaar – of is het de uitkomst van een R&O-gesprek – om minimaal éénmaal per studiejaar een collega mee te laten kijken bij enkele lessen. Een prima werkwijze, vindt het panel.

Ongeveer 80 procent van de docenten heeft een Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB); een aantal docenten is ten tijde van de audit bezig deze kwalificatie te behalen. Ongeveer 34 procent van de docenten heeft ook een BKE (Basiskwalificatie Examinering) of SKE, Senior Kwalificatie Examinering. In 2020 wil de opleiding een certificering voor alle docenten gerealiseerd hebben.

Onderzoek

Zes CMD-docenten zijn actief in onderzoeksactiviteiten van lectoraten en onderzoekplatforms van de hogeschool en realiseren een duurzame relatie met deze kenniscentra. Voorbeelden van lectoraten zijn 'Filosofie van de beroepspraktijk' en 'Gezonde Leefstijl in een Stimulerende Omgeving'. Ook zijn docenten verbonden aan onderzoeksgroepen, zoals *Smart Citizens & Urban Experiences*. Dit leidt tot kennisopbouw en onderzoekservaring bij de betrokken docenten, inbreng van het ontwerpperspectief in het trans-disciplinaire onderzoek in de hogeschool, een directe verbinding met onderwijsactiviteiten en terugkoppeling in het onderwijsprogramma. Concreet uit zich dit in vakinhoudelijke ontwikkeling in het docententeam, de inzet van studenten in onderwijsprojecten die gekoppeld zijn aan opdrachten uit lectoraten, onderzoekplatformen en kenniskringen, en bijvoorbeeld minoren op specifieke onderwerpen die door en met docent-onderzoekers worden aangeboden. Het panel vindt dat het docententeam stevig is geïnvolveerd in onderzoek en het de relatie tussen onderzoek, onderwijs en het werkveld goed op het netvlies heeft.

De studenten met wie het panel sprak toonden zich tevreden over de kwaliteit en inzet van hun docenten. Studenten vertelden het panel dat docenten verschillen in de mate waarin zij inspireren, maar zijn tegelijkertijd ook enthousiast over 'boegbeelden' die altijd iets extra's voor hen doen. Studenten, zowel de Nederlandse als buitenlandse, vinden hun docenten uitstekend benaderbaar, betrokken en deskundig – ook ten aanzien van het werkveld.

Weging en Oordeel

Het docententeam is qua vakinhoud en omvang op orde. Een aandachtspunt vormt de expertise in technische vaardigheden. Onderzoek is stevig in het docententeam verankerd. Er is ruime aandacht voor professionalisering; het leren van elkaar wordt nadrukkelijk gestimuleerd en de onderlinge dialoog geëntameerd. Studenten waarderen hun docenten.

Het management neemt passende maatregelen om de overbelasting van het docententeam te reduceren. De samenwerking, kennisdeling en onderlinge afstemming tussen docenten in en tussen de semesterteams kan beter. Alles afwegend, komt het panel voor Standaard 6 tot het oordeel ruim **'voldoende'**.

4.4. Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De huisvesting van de opleiding en de voorzieningen passen bij de beoogde leerresultaten en de onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

De CMD-afdeling heeft recent een verbouwing ondergaan; dit heeft, zo zag het panel, geleid tot een dynamische onderwijsleeromgeving. De centrale ruimte, het Ankerpunt, biedt mogelijkheden voor bijeenkomsten van en samenwerking tussen studenten, docenten, vertegenwoordigers van bedrijven en werknemers van het faculteitsbureau en de lectoraten. De herinrichting bevordert niet alleen de samenwerking tussen studenten onderling, maar ook die van studenten met hun docenten, de docenten onderling en het faculteitsbureau.

Studenten kunnen gebruikmaken van het Ankerpunt en van de open werkruimten in de Slinger, het gedeelte van de HHS waar CMD is gevestigd. Ook zijn er faciliteiten voor laptopgebruik. CMD heeft daarnaast verschillende soorten onderwijsruimten: het Apple Lab, het Lux Lab, het fotolab en leslokalen, workshopruimten en een vaklokaal. Colleges en besprekingen in kleinere (project)groepen zijn mogelijk in de beschikbare ruimtes.

De opleiding maakt daarnaast ook regelmatig gebruik van ruimten in een ander gedeelte van het gebouw: in het Ovaal bevindt zich de *Innovation Play Ground*, de *Speakers Corner* en een expositieruimte. Ook gebruikt CMD de *Dutch Innovation Factory (DIF)*, een van de locaties van De Haagse Hogeschool in Zoetermeer waar ICT-onderwijs, onderzoek en bedrijven in één gebouw samenkomen. Dit gebeurt o.a. voor het tweedejaars vak G-HCI waar de twee varianten samenwerken aan innovatieve ontwerpen.

Docenten werken vanuit twee grote flexplekruimten. Zij beschikken over een laptop en mobiele telefoon. Via het 'smoelenbord' op de gang is te zien welke docenten actueel lesgeven binnen CMD en wat hun e-mailadres, telefoonnummer en werkdagen zijn.

Na de verbouwing is de waardering van de studenten voor de fysieke onderwijsleeromgeving significant gestegen; de kwaliteit van de fysieke onderwijsleeromgeving wordt op alle aspecten met een 3,7 (NSE 2017) of hoger gewaardeerd. De studenten bepleiten tijdens de audit nog wel een uitbreiding van het aantal wandcontactdozen.

Tegelijkertijd zijn de docenten minder ingenomen met hun flexplekken. Zij beoordelen deze met een 2,7 in het MTO (Kompas). Dit heeft volgens de docenten vooral te maken met de individuele behoefte aan kleinschalige (vaste) werkruimtes. Het panel vindt dit begrijpelijk.

Het management wil nu meer ruimtes inrichten voor persoonlijke en individuele gesprekken of om als klein team te werken aan onderwijsontwikkeling. Het panel ondersteunt deze benadering. Ook ondersteunt het panel de wens van de studenten dat de vaklokalen van CMD nog steviger dan nu het geval is de sfeer van het CMD-vakgebied zouden moeten ademen.

Weging en Oordeel

De recente verbouwing heeft geresulteerd in een onderwijsleeromgeving met veel mogelijkheden. De ruimten zijn modern ingericht en voorzien van de (technische) faciliteiten, noodzakelijk om de beoogde leerresultaten van het programma te realiseren. Studenten zijn er tevreden over, de docenten zagen in plaats van enkel flexplekken graag meer omsloten ruimten voor onderlinge gesprekken en/of activiteiten, hetgeen het panel ondersteunt. Ook de CMD-uitstraling van de ruimten kan worden versterkt. Al met al beoordeelt het panel Standaard 7 als **'voldoende'**.

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Toelichting NVAO: Studenten ontvangen een passende begeleiding (ook in het geval van een functiebeperking). De informatievoorziening van de opleiding is adequaat.

Bevindingen

De studiebegeleiding binnen CMD kent twee vormen: (i) klassikale en (ii) individuele begeleiding. In de propedeuse geeft de slb'er wat betreft de klassikale begeleiding les aan zijn studenten om een goede band te creëren. Hij draagt bij aan 'community building', zodat studenten binnen hun klas samenhang en binding ervaren.

De groepsbijeenkomsten in de eerste periode zijn vooral bedoeld om studenten voor te lichten over reglementen en studieprogramma. In de tweede, derde en vierde periode hebben deze bijeenkomsten betrekking op het P-portfolio (IxD), waarin studenten werken aan hun beeldvorming van het CMD-beroepenveld. Ook bij UXD wordt er gewerkt met bijeenkomsten en een vaste groep docenten.

Daarnaast voert de slb'er elke periode van de propedeuse een gesprek met iedere student. Onderwerp van gesprek zijn de studievoortgang en studieplanning. In de propedeuse van IxD begeleidt de slb'er de student ook bij het opstellen van een persoonlijk ontwikkelplan. Hierin beschrijft de student welke studieroute hij van plan is te volgen. De slb'er houdt toezicht op de uitvoering van dit plan, ondersteunt de student in zijn reflectie, waar nodig, en geeft studieadvies.

De slb-coördinator biedt workshops op het gebied van planning, uitstelgedrag, het vinden van een stageplek en netwerken. Studenten met een functiebeperking zoals AD(H)D en autisme, kunnen extra begeleiding krijgen en een 'aandachtsfunctionaris functiebeperking' zorgt ervoor dat deze studenten begeleiding krijgen van een expert-docent.

In de hoofdfase verschuift de begeleiding van sturend naar coachend; minder gericht op het bieden van structuur, meer op de eigen verantwoordelijkheid. De slb'er houdt een planningsgesprek in het kader van de minorkeuze, de stage en het afstuderen.

Slb'ers hebben, op basis van informatie uit het studentvolgsysteem OSIRIS, ook een signalerende en interveniërende rol wanneer studenten studievertraging dreigen op te lopen. Het afgelopen jaar heeft de opleiding geëxperimenteerd met het aanbieden van groepsgerichte intervisie. De opbrengst hiervan moet zij nog evalueren, maar de eerste effecten lijken positief.

Het panel waardeert het zeer (i) dat docenten en studiebegeleiders gezamenlijk de studievoortgang en het groepsproces binnen een propedeusegroep bespreken, (ii) dat slb-docenten één keer per periode ervaringen uitwisselen en (iii) dat expert-docenten regelmatig intervisie organiseren. Hierdoor is de voortgang van studenten zichtbaar voor alle docenten en is er sprake van een robuust systeem van studiebegeleiding. Het panel is ervan overtuigd dat dit zijn vruchten zal afwerpen op het studierendement en het propedeuserendement in het bijzonder.

De opleiding heeft twee docenten die aandacht hebben voor de groep langstudeerders. Zij monitoren de studievoortgang van deze studenten, bieden hen begeleiding en adviseren hen op maat.

Informatievoorziening

Het panel constateert dat de student relatief veel informatiekanalen tot zijn beschikking heeft. Zo worden zij geïnformeerd via Studentennet, Blackboard, e-mail, OSIRIS en nog diverse andere kanalen. Veel, maar nog niet alle, informatie over de opleiding is ook Engelstalig en beschikbaar voor de UXD- en exchange studenten. De fasecoördinatoren hebben de taak om de communicatie te monitoren en de informatievoorziening in samenwerking met het faculteitsbureau te stroomlijnen.

Voor de inhoud van vakken en projecten hebben studenten studiehandleidingen tot hun beschikking; een goed punt is dat de opleiding daarin ook een overzicht van verbeterpunten opneemt, die op basis van evaluaties zijn doorgevoerd.

De studenten tonen zich tevreden over de studiebegeleiding. De NSE-score is een 3,50 voor IxD en een 4,15 voor UXD. De NSE-score voor de informatievoorziening bij IxD is 3,24 en bij UXD 3,48. De tijdige bekendmaking van beoordelingen (zowel schriftelijk als niet-schriftelijk) vinden studenten een punt van aandacht. Het gaat hierbij vooral om communicatie in die gevallen dat termijnen overschreden worden.

Aandachtspunten vindt het panel verder – hoewel UXD-studenten onder hun Nederlandse collega's tolk-vertalers hebben gevonden – (i) dat alle communicatie voor de internationale studenten (bijvoorbeeld over stages) ook daadwerkelijk in het Engels gebeurt en (ii) dat de Engelstalige studenten wat meer begeleiding wensen bij het vinden van stageplaatsen.

Weging en Oordeel

Hoewel de opleiding op enkele punten nog verbeteringen kan doorvoeren – iets wat zij overigens ook zelf al in het vizier heeft – is het panel met name onder de indruk van het robuuste systeem van studiebegeleiding. De kwaliteit ervan staat duidelijk ten dienste van rendementsverbetering en ontstijgt overtuigend de basiskwaliteit, waardoor het panel voor Standaard 8 komt tot het oordeel **'goed'**.

4.5. Kwaliteitszorg

Standaard 9: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Toelichting NVAO: De opleiding organiseert effectieve periodieke feedback die de realisatie van de beoogde leerresultaten ondersteunt. Bij bestaande opleidingen vinden geëigende verbeteringen plaats naar aanleiding van de uitkomsten van de vorige beoordeling. Hierbij worden passende evaluatie- en meetactiviteiten ingezet. De uitkomsten van deze evaluatie vormen aantoonbaar de basis voor ontwikkeling en verbetering. De opleiding legt intern verantwoording af over de bijdrage van de opleiding aan het realiseren van de strategische doelen van de instelling. Kwaliteitszorg verzekert realisatie van de beoogde leerresultaten. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissies, medewerkers, studenten, alumni en het afnemende beroepenveld van de opleiding actief betrokken. De ontwerpprocessen en de erkenning en borging van de kwaliteit van de opleiding zijn in overeenstemming met de ESG. De opleiding publiceert accurate, betrouwbare en voor de doelgroepen goed toegankelijke informatie over de kwaliteit van de opleiding.

Bevindingen

Met behulp van jaarplannen is de opleiding (en de faculteit) in staat haar eigen taakstelling te formuleren. Tussentijdse rapportages, bijvoorbeeld via management rapportages (marap's), zorgen voor het monitoren op de taakstelling en de tussentijdse sturing. Primair zijn de teamleiders, beleidsmedewerkers, opleidingsmanager en de faculteitsdirecteur betrokken bij deze monitoring en sturing. Ten tijde van de audit wordt hiertoe als pilot een digitaal dashboard ontwikkeld, waarmee up-to-date managementinformatie wordt opgehaald op basis van bijvoorbeeld geaggregeerde studieresultaten.

Docenten zijn betrokken bij het opstellen van doelstellingen en plannen, zoals bijvoorbeeld het CMD-jaarplan. Dit geeft focus en een referentiepunt om de resultaten te meten. Niet alleen de ervaringen van docenten, maar ook de eigen studentevaluaties en de uitkomsten van de NSE dienen daarbij als aangrijpingspunt voor verbetering. Docenten werken daardoor gericht aan het bijstellen en versterken van het curriculum, het verbeteren van het onderwijsmateriaal, de onderwijsomgeving en de inhoud en vorm van het onderwijs. Een voorbeeld van verbetering is de accentuering van praktijkonderzoek in de projecten uit jaar 3 en 4. En bij het vak H-IV (Information Visualisation 2) bleek dat de opdrachten niet helder waren, waardoor nu hierop in het eerste college aan studenten een toelichting wordt gegeven. Ook de wijziging naar een semesterindeling voor de opleiding als geheel vloeit hieruit voort.

Het panel was onder de indruk van de wijze waarop de opleiding omgaat met de eigen onderwijsbeoordelingen: zij legt daarbij nadrukkelijk het primaat bij de onderwijsprofessional. Ieder vak wordt volgens een vast patroon geëvalueerd. Tijdens een van de laatste bijeenkomsten van een vak wordt door de docent een beknopte schriftelijke evaluatie afgenomen, waarvan direct enkele bevindingen in de klas worden besproken.

Ook registreren docenten zelf gedurende de onderwijsuitvoering problemen én successen, die zij in ingeroosterde periodebijeenkomsten voor docenten delen met hun collega's. Gelijktijdig met de onderwijsbeoordeling verzamelt de docent zelf, ook volgens een vast format, bij studenten input over zijn/haar eigen functioneren. Omdat deze gegevens de docent zelf betreffen, kiest de opleiding ervoor om de docent ook eigenaar te laten zijn van evaluatie-uitkomsten. Docenten brengen de opbrengst van de evaluaties in bij hun R&O-gesprekken, voorzien deze van eventuele verbeteracties die vervolgens door de opleiding worden gefaciliteerd. Het panel vindt dit een fraai element van de kwaliteitscultuur die de opleiding nastreeft.

Verbeterplannen die docenten naar aanleiding van de verschillende evaluaties opstellen, worden voor advies voorgelegd aan de Opleidingscommissie. De adviezen worden door de curriculumcommissie en het opleidingsmanagement betrokken bij de uitvoering.

Ook de Examencommissie speelt in de kwaliteitsverbetering rondom de toetsing haar rol (zie Standaard 10).

Wel merkt het panel hier op dat de resultaten van de NSE niet in de Opleidingscommissie zijn besproken. Het panel raadt de opleiding aan dit wel te doen.

Ook het werkveld levert op verschillende manieren input voor de kwaliteitsverbetering van de opleiding. Bij elk stagetraject en afstudeertraject wordt via een vragenlijst aan bedrijfsmentoren feedback gevraagd op de kwaliteit van het geleverde werk, de (werk)houding van de student en de wijze waarop docenten betrokken zijn bij deze trajecten.

Bij het afstuderen wordt deze feedback ook nog mondeling toegelicht. Om het afstudeertraject in zijn geheel te evalueren, heeft de opleiding het afgelopen jaar een bijeenkomst georganiseerd met examinatoren en gecommiteerden. Onderwerpen waren onder meer de kwaliteit van de beoordeling en de kwaliteit van het door de studenten geleverde werk.

De input van alumni – anders dan via de BVC – is voor de opleiding al langer een punt van aandacht, dat recent heeft geresulteerd in de aanstelling van een functionaris die op dit punt beleid moet concretiseren.

Ook, zo bleek uit de audit, levert de Beroepenveld Commissie (BVC) stelselmatig input ter verbetering van de opleiding. Zij adviseert, zo blijkt ook uit de notulen van haar bijeenkomsten die het panel inzag, gevraagd en ongevraagd over de inhoud van het curriculum. De BvC, zo bleek het panel, vindt de focus op IxD en UXD relevant voor het werkveld en up-to-date. In de NSE bevestigen studenten dit beeld bovendien met een 3,53 bij IxD en 3,95 bij UXD wat betreft 'inhoud van de opleiding' en een score van 3,61 bij IxD en 4,00 bij UXD op 'aansluiting inhoud opleiding bij actuele ontwikkelingen'.

De opleiding heeft het afgelopen jaar de terugkoppeling naar studenten over de opbrengst van evaluaties verbeterd. Zij heeft hiermee gehoor gegeven aan de magere NSE-scores uit de achterliggende jaren (2016: 2,94; 2017: 2,89), waardoor de 'informatie over de uitkomsten van onderwijsevaluaties' in 2018 is gestegen naar 3,10.

Tot slot merkt het panel op dat het de inhoud van de kritische reflecties in haar Zelfevaluatie rapport zeer heeft gewaardeerd: ze waren transparant, kritisch en ontwikkelingsgericht. Feitelijk heeft het panel tijdens de audit op locatie geen andere verbeterpunten aangetroffen dan de opleiding zelf al in het vizier had. Ook dit vindt het panel exemplarisch voor de kwaliteitscultuur binnen de opleiding.

Weging en Oordeel

De opleiding organiseert op effectieve wijze periodieke feedback bij alle betrokkenen. De evaluaties leveren concrete verbeteracties op die voortbouwen op de uitkomsten van eerdere evaluaties en die de realisatie van de beoogde leerresultaten ondersteunen. De opleiding communiceert met studenten over de uitkomsten en opvolging van evaluaties. Docenten voeren de regie over de evaluatiecyclus en benutten de uitkomsten voor hun eigen ontwikkeling. De opleiding heeft haar sterke en zwakke punten uitstekend in het vizier; zij bevordert in hoge mate de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur. Het panel beoordeelt Standaard 9 dan ook als **'goed'**.

4.6. Toetsing

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De examencommissie oefent haar wettelijke bevoegdheid uit. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Op facultair niveau is een Toetshandboek opgesteld dat richting geeft aan de organisatie en uitvoering van de toetsing en examinering. Het bevat het door of namens de faculteitsdirecteur opgestelde toetsbeleid van de faculteit, gebaseerd op het hogeschoolbrede toetsbeleidskader. De examencommissie stelt het toetshandboek vast, na advies van de toetscommissie.

De opleiding volgt de toetscyclus die gangbaar is in het hbo; vanuit (i) de leerdoelen en een toetsplan komen docenten tot een (ii) toetsmatrijs, (iii) de toets en toetscriteria, (iv) de toetsafname, (v) de beoordeling en analyse, (vi) registratie van de toetsresultaten en de communicatie erover, en (vii) de evaluatie van de toets. Het stelselmatig doorlopen van de toetscyclus – en de controle op de naleving ervan door de toetscommissie – borgt in hoge mate dat de afgenomen toetsen valide zijn. Het panel stelt daarbij vast – zoals de opleiding ook beoogt – dat de toetsing naar inhoud en vorm primair gericht is op het beoordelen van competenties. Het panel deelt de opvatting van het management dat nog meer dan nu het geval is, geïnvesteerd moet worden in de skills van examinatoren om assessments af te kunnen nemen.

Bij het ontwikkelen van toetsen hanteert de opleiding het vier-ogenprincipe, waardoor altijd minimaal twee docenten betrokken zijn bij de ontwikkeling van een toets. Voorafgaand aan een beoordeling van (met name een open) toets houden docenten een kalibreersessie om de beoordeling onderling af te stemmen en daarmee de betrouwbaarheid van de toetsen te verhogen. Waar noodzakelijk, zoals bij het programmeren in het vak *Introduction to Programming*, worden casustoetsen digitaal afgenomen.

De opleiding hanteert een breed palet aan toetsvormen, variërend van schriftelijke toetsen en onderzoeks- en ontwerprapporten tot prototypes en mondelinge presentaties. Als onderdeel van de audit heeft het panel een brede selectie van tussentijdse toetsen ingezien en beoordeeld als inhoudelijk van een goed niveau en toets-technisch zonder meer aan de maat.

Toetsafname vindt plaats in de laatste twee weken van iedere onderwijsperiode; herkansingen vinden plaats aan het einde van de volgende onderwijsperiode. Met het oog op de studeerbaarheid van het programma zorgt de opleiding ervoor dat deadlines binnen één kwartaal zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd, om piekbelasting bij studenten te voorkomen.

Na schriftelijke toetsen worden inzagemomenten gepland, waar studenten vragen over de beoordeling kunnen stellen. Bij een assessment wordt na afloop feedback gegeven op de geleverde prestatie. Deze feedback is vastgelegd in het beoordelingsformulier en kan op verzoek mondeling worden toegelicht.

De opleiding toetst niet alleen summatief, maar om het leerproces te ondersteunen ook formatief, bijvoorbeeld in de vorm van klassikale quizen, peer-assessments en proeftoetsen. Studenten krijgen daardoor tussentijdse feedback op hun leerproces, wat – zo is het panel gebleken – studenten zeer waarderen. Transparantie bij het toetsen wordt bevorderd doordat in de studiehandleidingen de competenties, de beoordelingscriteria en de gehanteerde normering per vak staan vermeld. De toetscriteria en de wijze waarop zij worden toegepast, zo vernam het panel tijdens de audit, zijn ook regelmatig besproken met de studenten die het vak volgen.

Afstudeerprogramma

De CMD-studenten uit de beide varianten tonen hun eindniveau aan in de vorm van een afstudeerdossier. De studenten werken tijdens hun afstudeerstage aan een opdracht in de praktijk, waarmee alle competenties op het eindniveau (niveau 3) worden getoetst. Studenten die in het cursusjaar 2017- 2018 zijn gestart met afstuderen, volgen een afstudeerprogramma met enkele aanpassingen in de competentieset; ook de vorm van het afstudeerdossier en de intensiteit van de contactmomenten zijn aangepast.

Het dossier van het afstudeercohort 2017-18 bestaat uit producten en een verantwoording voor de gemaakte keuzes. In tegenstelling tot het eerdere dossier maken studenten nu geen afstudeerverslag meer en is de focus verlegd naar een reëel beroepsproduct. Het panel kan deze keuze billijken.

De student dient zijn afstudeeropdracht eerst ter goedkeuring voor te leggen aan een afstudeercommissie (Keuring Afstudeerstage, KAS) met docenten die ook als examinerator bij het afstuderen betrokken zijn. De KAS controleert of het voorgestelde project qua omvang en diepgang aansluit op het competentieprofiel van de opleiding. Als de opdracht is goedgekeurd, krijgt de student examinatoren toegewezen. Studenten bespreken de afstudeeropdracht tijdens wekelijkse begeleidingsbijeenkomsten met ervaren examinatoren die geen zitting hebben in de KAS. De feedback van de KAS wordt ook tijdens deze begeleide bijeenkomsten verwerkt. De opleiding hanteert voor het afstuderen een Uitvoeringsreglement, waarin de vier afstudeerfasen zijn vastgelegd: (i) check op omvang en diepgang van afstudeeropdracht, (ii) tussentijds feedbackmoment, (iii) eerste beoordeling, (vi) examenzitting. Bij de beoordeling van het afstudeerdossier zijn twee examinatoren betrokken, van wie een de begeleidend docent is, een gecommiteerde en de bedrijfsmentor van de student. De laatsten hebben een adviserende rol. Het panel vindt dat de opleiding een gedegen afstudeerprogramma heeft, waarvan zij de kwaliteit op een systematische en adequate wijze heeft borgt. Wel merkt het panel op dat het de becijfering van de afstudeerwerken soms aan de hoge kant vindt en niet altijd volledig congruent met de schriftelijke feedback, die overigens substantieel en inhoudelijk relevant is. De cesuur, zo constateert het panel, is bij de beoordeling echter nooit in het geding.

Kwaliteitsborging

De examencommissie is samengesteld uit de voorzitters van de toetscommissies binnen de faculteit en enkele leden per opleiding, waaronder twee leden van de CMD-opleiding. Daarnaast heeft de examencommissie een extern lid.

Examinatoren worden jaarlijks door het opleidingsmanagement bij de examencommissie voorgedragen. Zij beslist op basis van heldere criteria of een docent als examinerator wordt aangewezen en in welke (sub)domeinen van de opleiding hij deze functie mag vervullen. Ook voor het overige – zo constateert het panel – voldoet de examencommissie aan alle vereisten die de WHW aan haar stelt: zo beoordeelt zij minoren die studenten, soms in het buitenland, volgen, verleent zij vrijstellingen en beoordeelt zij – op voordracht van de decaan – of toetsen voor studenten met studiebeperkingen op aangepaste wijze kunnen worden afgenomen.

De toetscommissie organiseert elke onderwijsperiode een themabijeenkomst waarin zowel kennisdeling op het gebied van toetsing als het gezamenlijk werken aan toetsen centraal staat. In het recente verleden gingen deze bijeenkomsten bijvoorbeeld over de vraag hoe je leerdoelen vertaalt naar toetsdoelen en hoe je toetsen evalueert.

Het panel heeft vastgesteld dat de examencommissie actief is betrokken bij de borging van het afstuderen. Zo beoordeelt zij jaarlijks enkele afstudeerwerken en is zij betrokken bij verschillende kalibreersessies tussen examinatoren. Dat hiertoe een noodzaak is, maakt het panel ook op uit de beoordelingsformulieren bij de afstudeerdossiers (zie ook eerder): niet alle examinatoren hanteren de beoordelingsschalen eenduidig. Het panel vindt het een uitstekend initiatief om examinatoren van een aantal CMD-opleidingen elkaars examenzittingen te laten bijwonen. Een prima manier om te kalibreren en peer-reviews uit te voeren, zo oordeelt het panel.

Uit het gesprek dat het panel met leden van de examencommissie en toetscommissie tijdens de audit heeft gevoerd, blijkt dat beide commissies goed in positie zijn; zij hebben een heldere taakopvatting en zijn zowel gericht op proactieve als reactieve borging van de toetskwaliteit. Het jaarverslag van de examencommissie, zo zag het panel, bevat een adequate verbeteragenda. De studenten zijn tevreden over de kwaliteit van de toetsing, zoals ook blijkt uit de NSE-scores (3,56 IxD en 4,14 UXD).

Weging en Oordeel

Het 'toetsgebouw' van de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit; het is zodanig ingericht dat het zorgt voor valide, betrouwbare toetsen en – voor studenten – leidt tot transparantie. Met formatieve toetsen ondersteunt de opleiding het leerproces van de student. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt door de examencommissie voldoende gewaarborgd; deze kwaliteitsborging voldoet in de basis aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten, hoewel de opleiding nog nadrukkelijker dan nu het geval is, de dialoog zou moeten voeren over een consistente toepassing van de beoordelingscriteria/-rubrics bij het afstuderen. Het panel beoordeelt Standaard 10 dan ook als '**voldoende**'.

4.7. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Het panel heeft vijftien afstudeerdossiers geselecteerd en bestudeerd, naar rato verdeeld over de beide varianten en de twee afgelopen afstudeercohorten. Het komt tot de conclusie dat de opleiding studenten aflevert die in hun dossiers demonstreren dat zij beschikken over de door de opleiding beoogde leerresultaten. De eindproducten vindt het panel herkenbaar; ze zijn nuttig voor de opdrachtgever, de examinatoren en de student zelf. Ook hebben de afstudeerproducten een duidelijke opbouw, en zijn de methodes herkenbaar als behorend tot 'het CMD'-proces.

Het panel doet voorts de volgende observaties:

Het panel vindt dat de kwaliteit van de eindwerken is gelegen in het totaalproces met een duidelijke focus op de onderzoeksfase. De creatieve aspecten binnen het totale proces mogen over het algemeen sterker en 'mooier' zijn. Bij de eindwerken waar dat gebeurt, wordt terecht een 9 toegekend. Het panel vindt het aannemelijk dat het nieuwe afstuderen de creatieve dimensie in de eindwerken, c.q. de vrijheid voor meer eigen invulling door de student, verder kan versterken.

In enkele afstudeerdossiers zag het panel dat studenten risico's durven nemen, bijvoorbeeld door een voor de student onbekende doelgroep als scheepvaartmedewerkers te kiezen, of een voor de student onbekende technologie als VR te onderzoeken. Dit loopt soms goed, soms minder goed af, zoals in het tweede geval.

Tot slot, merkt het panel op dat de opleiding nog beter zou kunnen sturen op bijvoorbeeld het aantal deelvragen (enkele eindwerken hadden er meer dan 14), correct taalgebruik en de omvang van het werk (aantal pagina's is soms te hoog). Het panel begreep van de opleiding overigens dat zij – om redenen van optimale zelfstandigheid ten aanzien van de omvang van het eindproduct – hierop bewust niet stuurt. Op zichzelf te billijken, maar het panel vindt dan wel dat de opleiding hier in eerdere jaren op zou moeten sturen.

Oordeel werkveld

Het werkveld oordeelt tijdens de audit positief over de 'landing' van de studenten in de beroepspraktijk. 'Zij beschikken over de juiste kennis, zijn inventief en in staat om keuzes te onderbouwen.'

Weging en Oordeel

De opleiding realiseert over de volle breedte het beoogde hbo-bachelorniveau voor alle leeruitkomsten. Het werkveld is te spreken over het niveau van de afgestudeerden. De creatieve dimensie in de eindwerkstukken kan sterker. Het panel beoordeelt Standaard 11 als '**voldoende**'.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel heeft een CMD-opleiding gezien die continu in ontwikkeling is en waarbij ervaringen bij de ene variant leiden tot aanpassingen bij de andere. Het programma is fraai, het didactisch concept bij met name IxD nog *in progress*, door een semesterbenadering die een aantal knelpunten – zoals samenwerking en afstemming – in de huidige opzet moet ondervangen. De docenten zijn hoog gekwalificeerd, gedreven en inhoudelijk stevig; hun professionaliseringsruimte is groot. De studenten ervaren hun docenten als benaderbaar en hulpvaardig. Overbelasting blijft een aandachtspunt, ook al vanwege de enorme intrinsieke gemotiveerdheid van het docententeam.

De fysieke onderwijsleeromgeving is prettig, ook al kan de CMD-uitstraling krachtiger. De kwaliteitszorg en –borging gebeurt op degelijke wijze, is cyclisch en leidt ertoe dat de opleiding goed zicht heeft op haar sterkten en zwakten. Er is daadwerkelijk sprake van een kwaliteitscultuur.

De toetsing gebeurt adequaat en leidt er in de eindfase toe dat de opleiding studenten aflevert die voldoen aan de beoogde leerresultaten.

Op grond van de beslisregels van de NVAO komt het panel met het oordeel 'goed' voor de standaarden 1, 2, 3, 5, 8, 9 en het oordeel 'voldoende' voor de standaarden 4, 6, 7, 10 en 11, tot het oordeel '**voldoende**' voor de opleiding als geheel.

Het panel adviseert de NVAO om de voltijdse hbo-bacheloropleiding Communication & Multimedia Design opnieuw te accrediteren voor een periode van zes (6) jaar.

6. AANBEVELINGEN

- Zorg ervoor dat de huisvesting van de CMD-opleiding meer 'CMD' uitstraalt dan nu het geval is. Met name de creatieve en design kant van de opleiding zouden zeer geschikt zijn om dat ook in de faciliteiten en huisvesting terug te laten komen. Het is ten slotte een Design-opleiding;
- Daar waar de opdrachten in jaar 1, 2 en 3 veel creativiteit bevatten, is dit minder het geval bij de afstudeeropdracht. Meer creativiteit bij het afstuderen zal meerwaarde hebben voor het portfolio van de beginnende beroepsbeoefenaar;
- Waak ervoor dat studenten voldoende ruimte hebben om te kunnen experimenteren met ontwerpen en te leren van fouten.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Hogeschool hbo-bacheloropleiding Communication & Multimedia Design voltijd	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde leerresultaten	
Standaard 1. Beoogde leerresultaten	G
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	G
Standaard 3. Inhoud programma	G
Standaard 4. Vormgeving programma	V
Standaard 5. Aansluiting programma	G
Personeel	
Standaard 6. Kwalificaties personeel	V
Voorzieningen	
Standaard 7. Huisvesting en materiele voorzieningen	V
Standaard 8. Studiebegeleiding en informatievoorziening	G
Kwaliteitszorg	
Standaard 9. Periodiek evalueren	G
Toetsing	
Standaard 10. Toetsing	V
Gerealiseerde leerresultaten	
Standaard 11. Leerresultaten	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Communication & Multimedia Design – De Haagse Hogeschool

Datum: 20 november 2018

Locatie: Johanna Westerdijkplein 75, 2521 EN Den Haag

PROGRAMMA

8.30	Ontvangst panel Lokaal SL 6.11	13.15	Proef CMD! Een proeverij van sfeer, werk en studenten. Ook BVC. Lokalen SL 6.02, AppleLab en SL 5.02
9.00	Gesprek Management Lokaal SL 6.11	13.45	Gesprek Docenten SLB, aansluiting middelbaar onderwijs, PDCA Lokaal SL 6.11
9.40	Gesprek Studenten in 2 parallelle sessies Nederlandse en Engelse variant Lokaal SL 6.11 / SL 6.37	14.15	Pauze / intern overleg panel Lokaal SL 6.11
10.30	Pauze / intern overleg panel Lokaal SL 6.11	14.45	Gesprek Examencommissie Borging kwaliteit toetsing en afstudeerproces Lokaal SL 6.11
11.00	Gesprek Docenten Beoogd en gerealiseerd eindniveau Lokaal SL 6.11	15.45	Pauze / intern overleg panel Lokaal SL 6.11
11.40	Gesprek Docenten Programma en toetsing Lokaal SL 6.11	16.15	Ruimte voor extra gesprek, wensen panel Lokaal SL 6.11
12.20	Lunch Lokaal SL 6.37	16.45	Terugkoppeling panel aan CMD Lokaal SL 6.02

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijdse opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van september 2016. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditpanel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding verstrekte documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijdvariant.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgenomen in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2016'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien i) standaard 1 onvoldoende is, ii) ten minste zes standaarden 'voldoende' zijn en herstel van de tekortkomingen bij de 'onvoldoende' standaarden binnen twee jaar niet realistisch en haalbaar is of iii) minder dan zes standaarden 'voldoende' zijn.
- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'voldoende' indien ten minste zes standaarden 'voldoende' zijn; waaronder in elk geval standaard 1 en herstel van de tekortkomingen bij de 'onvoldoende' standaarden realistisch en haalbaar is binnen twee jaar.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal 'voldoende' zijn en 5 standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal 'voldoende' worden bevonden en 5 standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Zelfevaluatierapport opleiding
- Domeinspecifiek referentiekader en de leerresultaten van de opleiding
- Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - leerresultaten, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docenten en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Jaarverslag examencommissie en verslagen opleidingscommissie (indien een opleidingscommissie vereist is)
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal.

Van de vijftien eindwerken die het panel heeft bestudeerd zijn de namen en studentnummers bij de secretaris van het panel bekend.

BIJLAGE IV Overzicht auditpanel

Naam visitatiegroep:	HBO CMD
----------------------	---------

Samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemd cluster zijn ingezet.

Naam	Rol	Expertise					
		Vakinhoud	Internationaal	Onderwijs en toetsing	Werkveld	visitatie- / audit	Studentzaken
Drs. W.G. van Raaijen	Voorzitter		x	x		x	
Ing. B.G.M. Olde Hampsink	Lid	x		x	x	x	
Prof.dr.ir. S.A.G. Wensveen	Lid	x	x	x	x	x	
W.W.M.J. Hartogs	Studentlid						x
H.R. van der Made	Secretaris		x			x	

Korte functiebeschrijvingen (cv's) van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam	Korte functiebeschrijvingen
Drs. W.G. van Raaijen	De heer Van Raaijen is partner bij Hobéon en treedt sinds 2004 veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditaties in het hoger onderwijs.
Ing. B.G.M. Olde Hampsink	De heer Olde Hampsink is innovatieregisseur van Saxion over alle opleidingen en kenniscentra.
Prof.dr.ir. S.A.G. Wensveen	De heer Wensveen is Professor in 'Constructive Design Research in Smart Products, Services and Systems', Industrial Design aan de Eindhoven University of Technology.
W.W.M.J. Hartogs	De heer Hartogs volgt de hbo-bacheloropleiding Communication and Multimedia Design bij Avans Hogeschool.
H.R. van der Made	De heer Van der Made is NVAO-gecertificeerd sinds 2010.

Op 13 september 2018 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding Communication & Multimedia Design van De Haagse Hogeschool, onder het nummer 007095.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl